

De neven Gerrit en Gerard Navis:

Verzetsmensen geboren in Ruurlo (1)

In het kader van '75 jaar Vrijheid' herdenken wij de vele slachtoffers die voor onze vrijheid hun leven hebben gegeven. Zo ook de neven Gerrit en Gerard Navis. De eerste, voluit Gerrit Willem Navis, werd op 20 mei 1900 in Ruurlo geboren. Hij was ontvanger der belastingen in Burgum en tijdens de oorlog verbindingsman in het Nationaal Steunfond en lid van de verzetsgroep Evenhuis te Leeuwarden. Zijn neef Gerhard Willem Navis werd in 1901 eveneens geboren in Ruurlo. Hij deed veel werk voor het verzet in zijn functie als ingenieur bij de P.T.T-afdeling telefonie en later als adjunct-directeur van het telefoondistrict Amsterdam. Dit eerste artikel is gewijd aan Gerrit Willem Navis.

Het eerste artikel is gewijd aan **Gerrit Willem Navis (20.5.1900 – 15.12.1944)**.

Op 20 mei van het jaar 1900 deed Antony Gerrit Jan Navis aangifte op het gemeentehuis van Ruurlo van het feit dat zijn vrouw Willemina Buitenhuis het leven had geschonken aan hun tweede zoon Gerrit Willem. Vader Antony Navis was brigadier titulair (rijksveldwachter) bij de Koninklijke Mareschaussee en woonde in de kazerne aan de Barchemseweg. Antony was vader van drie zonen.

De oudste zoon, Anton, was geboren op 30 oktober 1897. Hij werd beroepsmilitair (luitenant-kolonel der Infanterie bij de KNIL). Hij trouwde 4 januari 1928 (30 jaar oud) in Malang (Nederlands-Indië) met Rosa Stephan en zij kregen 4 dochters. Rosa stierf op 20 januari 1941 in Amboina (Nederlands-Indië) 32 jaar oud. Hij kwam in maart 1942 in Japanse krijgsgevangenschap en werd op 15 augustus 1945 te Singapore uit Japanse krijgsgevangenschap bevrijd. Anton hertrouwde in februari 1942 in Malang met Ellice Hermine Boeck. Zij overleed op 12 september 1995 in Amstelveen. Anton overleed op 5 november 1983 te Nunspeet.

De jongste van de drie zonen was Willem Frederik Navis (10 mei 1906 – 14 juni 1988). Deze zoon werd geboren in Putten waar de familie naar toe was verhuisd. Hij werd hoofdcontroleur bij de FIOD. Van Willem Frederik is geen foto

'Sunny Home'

Onze belangstelling gaat in dit artikel uit naar de tweede zoon, Gerrit. Over zijn jeugd is weinig bekend omdat hij al vroeg naar Putten verhuist. Op 9 september 1926 trouwt Gerrit, 26 jaar oud, in het Friese Menaldumadeel met Janna van der Mey (23 jaar) en zij vestigden zich in Burgum in huize 'Sunny Home' aan de Lageweg 47. Gerrit werkt in Menaldumadeel als rijksklerk der directe belastingen (commies) op het gemeentehuis. Gerrit en Janna krijgen twee kinderen, een zoon Ton (deze wordt later huisarts in Burgum) en een dochter Rigdje. Op 7 september 1941 stort bij Burgum (een kerkdorp binnen de gemeente Tytsjerksteradiel) een geallieerd vliegtuig neer, waarbij de bemanningsleden omkomen. Bij de begrafenis wordt op initiatief van Gerrit Navis een grote krans gelegd. (Na de oorlog heeft zijn vrouw de zorg voor de graven overgenomen en contact onderhouden met de nabestaanden, blijkt uit informatie van kleindochter G.J. Navis).

In datzelfde jaar begint Gerrit ook met het inzamelen van geld voor het Nationaal Fonds, (het belastingverzet dat belastinggeld wegsluit om onderduikers te onderhouden) en de financiële zaken van het verzet beheert en hij legt contact met de illegaliteit. Vanaf dat moment wordt het huis aan de Lageweg het centrum van het illegale werk in de omgeving. Gerrit Navis heeft tot de zomer van 1944 een leidende rol in het verzet. (1)

De razzia in Putten

Begin 1942 komt via de inspecteurs van belasting in Friesland de hulp aan zeevarenden op gang. Gerrit Navis is hiervoor het steunpunt. Hij heeft een groot organisatietalent en zet zich in voor hulp aan piloten, joden en politieke vluchtelingen. Ook houdt hij zich bezig met het

regelen van onderduikadressen en valse papieren voor gezochte mensen. In huize Navis werd de geslaagde overval op het gemeentehuis in Burgum, op 4 februari 1944, voorbereid. Een 'foute' belastingambtenaar krijgt argwaan jegens enkele evacuées. Voor hen is Navis de redder in nood. De Belastingdienst had nog geen afschrift gekregen van de verhuiskaart. Dit was tegen de regels en dus hoogst merkwaardig. De gewaarschuwde Navis zorgt via het ontvangerskantoor dat dit geregeld werd. Dit is maar goed ook, want de evacuées zijn ondergedoken Joden.

Bij een inval van de Duitsers op 19 juli 1944 wordt de administratie van het Nationale Steunfonds gevonden. Alle verzetsleiders moeten onderduiken, ook de familie Navis. Op 19 juli 1944 vertrekken Gerrit, zijn vrouw Janna Navis-van der Meij en hun kinderen Rigt (10 jaar) en Ton (14 jaar) halsoverkop naar het huis van zijn moeder in Putten. (2) Dit huis werd later verwoest, er staat nu een transformatorhuisje.

Het noodlot wil dat Gerrit Navis een paar maanden later, bij de beruchte razzia van Putten op 3 oktober, alsnog werd opgepakt. Samen met de andere Puttenaren komt hij via Amersfoort terecht in Neuengamme, in het 'Aussenlager' bij Ladelund, vlak bij de Deense grens. In dit kamp overlijdt Gerrit op 15 december 1944, volgens de administratie aan dysenterie. Hij ligt begraven in een massagraf, bij het kerkje van Ladelund, waar inmiddels een mooi herinneringscentrum is. Via de pastoor van het dorp, Johannes Meijer, ontvangt zijn echtgenote het bericht van zijn overlijden, samen met de trouwringen. Na de oorlog (1950) wordt in Burgum de G. W. Navislaan naar hem vernoemd om zo alle verzetslieden in de Tweede Wereldoorlog in en uit Tytsjerksteradiel te eren.

Bronnen:

1. Uit 'Tekens van toen in Tytjerkstradiel' door Eize de Boer, Houkje Rijpstra en Auke Steegstra
2. Persoonlijk verhaal van G.J. Navis, kleindochter
3. Navis genealogie
4. Stichting Oktober 44

Kader

Kamp Ladelund

Kamp Ladelund was een buitenkamp van het concentratiekamp Neuengamme en bestond van 1 november tot 16 december 1944. Er waren meer dan 2000 gevangenen in het kamp, die moesten werken aan de Friesenwall, een verdedigingslinie. In de korte tijd dat het kamp bestond overleden 300 gevangenen. Hieronder waren 110 mannen uit het Nederlandse dorp Putten, die een maand eerder als strafmaatregel waren gedeporteerd.

De doden werden begraven in 9 massagraven op de begraafplaats van Ladelund. Dit gebeurde door pastoor Johannes Meyer met alle christelijke waardigheid. Ook na de oorlog bleven de graven zo goed onderhouden, dat er slechts één lichaam is gerepatrieerd naar zijn vaderland. Op plaquettes staan de namen van de slachtoffers. De graven zijn beplant met heideplanten, die verwijzen naar de streek rond het dorp Putten, waar als gezegd 110 slachtoffers vandaan kwamen. (4)

foto 1 Eerste luitenant AGW Navis 1931

Foto2 Gerrit Willem Navis

Polizeiliches Durchgangslager Amersfoort	
Familienname: <u>Navis</u>	Häftling: <u>8109</u>
Vorname: <u>Gerrit</u>	Schutzhaft angeordnet:
geb. am <u>20.5.00.</u> in <u>Ruurlo</u>	am: _____ durch (Behörde): _____
Beruf: <u>Kommis</u>	Bisherige Parteizugehörigkeit: _____
Religion: <u>Ohne</u> Staat: <u>Hiedl.</u>	Vorstrafen: _____
verh., led., gesch., verw. <u>Ja</u> Kinder <u>2</u>	
letzter Wohnort: <u>Bergum</u>	
<u>66</u>	eingeliefert: <u>2.10.44.</u>
Adr. d. nächsten Angehörigen: <u>Heirau</u>	entlassen: <u>01.1914</u>
<u>wie oben</u>	überführt: <u>K.L.N.</u>
Grund: <u>Pitten</u>	zurück: _____

ITS/ARCH/PDL Amersfoort Häftlings-Personalkarte

Copy in conformity with the ITS archives

Persoonskaart Amersfoort

Kreis Südlandern
Gemeinde Ladelund

Kategorie B 3 *103*

Auszug aus dem Beerdigungsregister

der ev.-luth. Kirchengemeinde Ladelund

48

Im Jahre 1944 (eintausendneunhundertvierundvierzig)
am 15. Dezember (.....)
ist in Ladelund gestorben und auf dem hiesigen Friedhof beerdigt:

Gerrit Willem N a v i s , geb. 20. Mai 1900 in Putten.
starb an Dysenterie.

S + G

Ladelund, den 6. März 1946

Zur Beglaubigung des Auszuges:
[Signature]

Gebühr an die Kirchenkasse *RM*
(ausschließlich Porto)

Form-Nr. 21. Auszug aus dem Beerdigungsregister. Verlag d. B. Büch. G. m. b. H., Hamburg 20.

ITS/ARCH/KL Neuengamme, individuelle Unterlagen

Copy in conformity with the ITS archives

doodbericht uit Ladelund

Foto 5 Monument Kamp Ladelund